

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักนิติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมกับการบริหารจัดการอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์

จัดทำโดย นายเทอดเกียรติ ไพศาลอัชพงษ์
รหัส ๖๓๐๘๑๓

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๘
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมกับการบริหารจัดการอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์

นายเทอดเกียรติ ไพศาลอัชพงษ์

บทนำ

การบริหารจัดการกิจกรรมทางเศรษฐกิจระบบทุนนิยมในโลกในปัจจุบันเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจหรืออุตสาหกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการและอำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์ แต่ยังคงก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงการดำเนินธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนภาคอุตสาหกรรมการผลิตซึ่งมีส่วนใช้พลังงานและทรัพยากรเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องปรับตัวในการบริหารจัดการทางธุรกิจในลักษณะที่เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปรับทัศนคติและมุมมองในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้เป็นมิตรต่อสร้างสุขภาวะของมนุษย์ในระยะยาวและอย่างยั่งยืน

อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์เป็นอุตสาหกรรมหลักอย่างหนึ่งของประเทศไทยที่ตอบสนองความต้องการเฟอร์นิเจอร์ภายในประเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอันเป็นผลมาจากการขยายตัวของธุรกิจก่อสร้างบ้านและคอนโดมิเนียม และยังเป็นสินค้าส่งออกที่สามารถสร้างรายได้เข้าประเทศได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรมีแนวทางในการบริหารจัดการอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ของไทยในมิติที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ เนื่องจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ควรตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า เข้าใจสภาพการณ์ความเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในการรักษาสถานะและพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมเพื่อปรับตัวและเพิ่มขีดความสามารถทางการผลิตอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และคงความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศอย่างยั่งยืนโดยสอดคล้องกับกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ นอกจากนี้ อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ในปัจจุบันจำเป็นต้องปรับตัวมุ่งสู่ธรรมาภิบาลด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ในอนาคตไม่ควรเน้นการแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจและการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเท่านั้น แต่จะต้อง ปรับตัวเพื่อการสร้างสำนึกสาธารณะ การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ และตอบรับกับกระแสการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมรวมทั้งตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีแนวโน้มเลือกใช้สินค้าที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์จึงควรพิจารณาผลกระทบจากกฎหมายสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ และกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการผลิต/การส่งออก อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ของไทย อาทิ กฎระเบียบ/มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีของสหรัฐอเมริกา และยุโรป และประเมินการดำเนินการ/บทบาทของภาครัฐที่จะมีส่วนช่วยในการสร้างแรงขับเคลื่อนให้ภาคการผลิตมุ่งไปสู่การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนให้เกิดการอุปโภคที่ยั่งยืน

รวมทั้งเสนอแนวทางที่ภาครัฐและเอกชนจะสามารถร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุนโยบายการผลิตรั้งสิ่งแวดล้อม รวมทั้งต้องศึกษากฎ ระเบียบ และมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศเกี่ยวกับอุตสาหกรรม เฟอร์นิเจอร์ ปัญหาและผลกระทบที่มีต่อภาคอุตสาหกรรมของไทย ตลอดจนแนวทางที่ภาครัฐและ อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์จะต้องดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต

สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความหมายของคำว่า “สิ่งแวดล้อม” (Environment)

๑. ปฏิญญากรุงสต็อกโฮมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ค.ศ.๑๙๗๒ (Stockholm Declaration on Human Environment, ๑๙๗๒) ซึ่งได้รับการยอมรับในทางระหว่างประเทศว่าเป็น ตราสารสำคัญที่วางแนวความคิดและหลักการในการคุ้มครองและการรักษาสิ่งแวดล้อมภายใต้การ สนับสนุนของสหประชาชาติให้คำนิยามของคำว่า “สิ่งแวดล้อม” ไว้ในวรรค ๑ ของอารัมภบทว่า

“มนุษย์เป็นทั้งผู้สร้างและเป้าหมายของสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ซึ่งทำให้มนุษย์ ดำรงชีพอยู่ได้ทางกายภาพและให้โอกาสแก่มนุษย์ที่จะเติบโตในด้านสติปัญญา ศีลธรรม สังคม และจิตวิญญาณ... สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ทั้งสองด้านคือด้านที่เป็นธรรมชาติและด้านที่มนุษย์ทำ ขึ้นนั้นย่อมเป็นสาระสำคัญต่อความอยู่ดีกินดีและการใช้สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแม้กระทั่ง สิทธิในชีวิตเอง”^๑

๒. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ให้คำนิยามคำว่า “สิ่งแวดล้อม” ว่า “สิ่งต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมที่อยู่รอบ ๆ มนุษย์มีทั้งที่ดีและไม่ดี”

๓. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.๒๕๓๕ ให้คำนิยามคำว่า “สิ่งแวดล้อม” ว่า “สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเกิดโดย ธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น”

จากคำนิยามดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า สิ่งแวดล้อมมีความหมายอย่างกว้าง ไม่จำกัดเฉพาะด้านของธรรมชาติ เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงด้านที่มนุษย์ทำขึ้นด้วย และสิ่งแวดล้อมมีทั้งสิ่งแวดล้อมที่ดี และสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี

หลักการว่าด้วยการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๑. สืบเนื่องจากคำนิยามของสิ่งแวดล้อม หลักการว่าด้วยการคุ้มครองและรักษา สิ่งแวดล้อมจึงเข้ามากำหนดและควบคุมการกระทำของมนุษย์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยปรากฏในปฏิญญากรุงสต็อกโฮมฯ และปฏิญญากรุงริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Rio Declaration on Environment and Development, ๑๙๙๒) โดยมีหลักการสำคัญ คือ การยืนยัน สิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐานในการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมทั้งการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา อย่างยั่งยืน ดังนี้

๑.๑ หลักการที่ ๒ ของการปฏิญญากรุงสต็อกโฮมฯ มีใจความว่า ทรัพยากร ธรรมชาติของโลกรวมทั้งอากาศ น้ำ แผ่นดิน พืชและสัตว์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติ

^๑ จุมพล สายสุนทร, กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและวารสาร นิติศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า๒๔-๒๕.

จะต้องได้รับการปกป้อง เพื่อประโยชน์ของชนรุ่นนี้และชนรุ่นหลังโดยการวางแผนหรือการจัดการอย่างระมัดระวังตามความเหมาะสม^๒

๑.๒. หลักการที่ ๔ ของปฏิญญากรุงสต็อกโฮล์ม^๓ มีใจความเน้นเป็นการเฉพาะถึงความรับผิดชอบของมนุษย์ในการปกป้องและจัดการอย่างชาญฉลาดเกี่ยวกับสัตว์ป่าและถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นซึ่งขณะนี้ตกอยู่ในอันตรายอย่างใหญ่หลวงด้วยปัจจัยต่าง ๆ รวมกัน ดังนั้นการอนุรักษ์ธรรมชาติตลอดถึงสัตว์ป่าจึงมีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจ^๓

๑.๓ หลักการที่ ๔ ของปฏิญญากรุงริโอ^๔ มีใจความซึ่งถือว่าการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาและไม่สามารถที่แยกพิจารณาออกจากการพัฒนาที่ยั่งยืนได้^๔

๑.๔ หลักการที่ ๗ ของปฏิญญากรุงริโอ^๕ มีใจความเรียกร้องให้รัฐต่าง ๆ ร่วมมือกันเพื่ออนุรักษ์คุ้มครองและฟื้นฟูสุขภาพและบูรณาภาพของระบบนิเวศน์ของโลกและเนื่องจากรัฐต่างมีส่วนก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลก รัฐต่าง ๆ จึงต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันแต่ในลักษณะที่แตกต่างกัน รัฐที่พัฒนาแล้วจะต้องยอมรับความรับผิดชอบในการพัฒนาที่ยั่งยืนในทางระหว่างประเทศโดยคำนึงถึงความกดดันที่สังคมของประเทศที่พัฒนาแล้วก่อให้เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมในระดับโลกและเทคโนโลยีและเงินทุนซึ่งตนมีอยู่^๕

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

จากเอกสาร Our Common Future หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า The Brundtland Report ในการประชุม The United Nations World Commission on Environment and Development (WCED) ในปี พ.ศ.๑๙๘๗ การพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง “การพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนในรุ่นอนาคตต้องประนีประนอม ยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนอง

^๒ Stockholm Declaration, Principle ๒ The natural resources of the earth, including the air, water, land, flora and especially representative samples of natural ecosystems, must be safeguarded for the benefit of present and future generations through careful planning or management, as appropriate.

^๓ Stockholm Declaration, Principle ๔ Man has a special responsibility to safeguard and wisely manage the heritage of wildlife and its habitat, shen are now gravely imperiled by a combination of adverse factors. Nature conservation, including wildlife, must therefore receive importance in planning for economic development.

^๔ Rio Declaration, Principle ๔ In order to achieve sustainable development, environment protection shall constitute an integral part of the development process and cannot be considered in isolation from it.

^๕ Rio Declaration, Principle ๗ State shall cooperate in a spirit of global partnership to conserve, protect and restore the health and integrity of the Earth’secosystem. In view of the different contributions to global environmental degradation, State have common but differentiatedresponsibilities. The developed countries acknowledge the responsibility that they bear in the international pursuit to sustainableDevelopment in view of the pressures their societies place on the global environment and of the technologies and financial resources they command.

ความต้องการของตนเอง” นอกจากนี้ แผนปฏิบัติการ ๒๑ (Agenda ๒๑) ซึ่งได้รับการรับรองจาก ๑๗๘ ประเทศในการประชุม The United Nations Conference on Environment and Development (Earth Summit) ที่กรุงริโอเดอจาไนโร เมื่อปี ค.ศ.๑๙๙๒ เปรียบเสมือนแผนแม่บทของโลก ในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และต่อมาได้มีการประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๐๒ ที่นครโจฮันเนส-เบิร์ก สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ และในการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ ครั้งที่ ๑๑ (UN Commission on Sustainable Development) หรือ CSD ๑๑ ปี ค.ศ. ๒๐๐๓

หลักนิติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมในบริบทของกฎหมายไทย

ความเป็นมาและพัฒนาการของกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย

ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ประเทศไทยมิได้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในภาพรวมโดยตรง แต่ก็มีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยกฎหมายเหล่านั้นแต่ละฉบับมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในบางเรื่อง ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลักของหน่วยงานที่ใช้บังคับกฎหมายนั้น เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.๒๔๘๔ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการควบคุมการทำไม้ การเก็บค่าภาคหลวง และการเก็บหาของป่าหวงห้าม พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.๒๔๙๐ ซึ่งมีบัญญัติเรื่องการกำหนดประเภทของที่จับสัตว์น้ำ การออกใบอนุญาต และการเสียเงินอากรสำหรับการใช้เครื่องมือในการพิกัดทำการประมง พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.๒๕๐๓ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๗ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.๒๕๑๒ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.๒๕๑๘ และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๑๘ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมในภาพรวมเป็นครั้งแรก รวมทั้งกำหนดให้จัดตั้งสำนักงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ^๖

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๓๕ ท่ามกลางกระแสความตื่นตัวทางด้านสิ่งแวดล้อมของโลก รัฐบาล ได้มีการปรับปรุงกฎหมายสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ครั้งสำคัญ โดยได้ออกพระราชบัญญัติต่าง ๆ มาแทนกฎหมายที่ใช้อยู่เดิม^๗ ซึ่งกฎหมายที่นับว่าเป็นกฎหมายแม่บทที่เป็นนวัตกรรมใหม่ในการจัดการสิ่งแวดล้อมคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่จัดการสิ่งแวดล้อมแบบรอบด้านทั้งมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ เสียง และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และพยายามสร้างความเป็นเอกภาพ ในการบังคับใช้

^๖ กอบกุล ราชะนาคร, กฎหมายกับสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๐) หน้า ๕-๖

^๗ อาทิ พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.๒๕๓๕ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.๒๕๓๕ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.๒๕๓๕ พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.๒๕๓๕

กฎหมาย ด้วยการให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายนี้ ควบคุมดูแลว่า มีการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ อย่างจริงจัง การจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อม การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและเขตควบคุมมลพิษ การนำเอาหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle) ซึ่งเป็นหลักการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจัดการมลพิษ การกำหนดความรับผิดทางแพ่งอย่างเคร่งครัดอย่างเคร่งครัด (Strict Liability) สำหรับความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมที่บุคคลเป็นต้นเหตุก่อให้เกิดขึ้น และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงการรับรองบทบาทและการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม อื่นๆ ในปีเดียวกันนี้เอง ยังกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาของกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยอีกหลายฉบับ คือ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.๒๕๓๕ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๓๕ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.๒๕๓๕ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.๒๕๓๕ พระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ.๒๕๓๕ โดยที่กระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญขึ้น และรัฐบาลเห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์และพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา ๗๙ จึงบัญญัติรองรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลรวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน^๔

นอกจากการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว รัฐบาลยังได้บรรจุนโยบายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศเป็นครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เน้นความรับผิดชอบต่อ มีความโปร่งใส เกิดผลในการปฏิบัติโดยให้ประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีสมดุล มีการควบคุมที่ดี เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากและคุณภาพชีวิต นอกจากนั้น ในประเทศไทยปัญหาสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นปัญหาระดับชาติจนในระบะหลังต้องมีการระบุแนวนโยบายการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมตั้งไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ

ปัจจุบันกฎหมายสิ่งแวดล้อมภายในประเทศไทยจึงมีวัตถุประสงค์ที่จะพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม ควบคุมป้องกันมลพิษ ส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อมมีผลทำให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี โดยอยู่ในรูปของทั้งกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายมหาชน และบรรจุเป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศของรัฐบาลทุกชุด

^๔ ปัจจุบันคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๕๐ หมวด ๕ ส่วนที่ ๘ ว่าด้วยแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มกฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

อาจกล่าวได้ว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ^๔

๑. กลุ่มกฎหมายมหาชน ได้แก่รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการจัดการและป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม การออกใบอนุญาตให้ดำเนินการที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การลงโทษผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมหรือผู้ก่อให้เกิดมลพิษ

๒. กลุ่มกฎหมายเอกชน ได้แก่กฎหมายละเมิดและกฎหมายลักษณะทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งอาจแยกกลุ่มกฎหมายออกได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ

๒.๑ กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่กำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ได้แก่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕

๒.๒ กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เป็นมาตรการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่

กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมภาวะมลพิษของสิ่งแวดล้อม เช่น พระราชบัญญัติรักษาคลอง ร.ศ.๑๒๑ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.๒๕๔๖ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.๒๕๓๕ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้น

กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่นพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๔๔ พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.๒๕๔๐ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.๒๕๓๕ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.๒๕๔๒ พระราชบัญญัติ แร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นต้น

กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเมือง เช่นพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.๒๕๑๘ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติการสาธารณสุขพ.ศ.๒๕๓๕ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.๒๕๓๕

กฎหมายเกี่ยวกับความผิดทางแพ่งและอาญาจากปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕

นัยสำคัญของกฎหมายสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.๒๕๓๕ถือเป็นกฎหมายแม่บทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของไทย โดยได้มีการปรับปรุงกฎหมายให้ครอบคลุมมากขึ้น นอกจากจะเน้นเรื่องการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังได้เพิ่มประสิทธิภาพของกฎหมาย โดยการรับเอาหลักการทางเศรษฐศาสตร์ทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่นหลักผู้ก่อมลพิษต้องจ่าย (Polluter Pays Principle) และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการรักษาสิ่งแวดล้อมมาบัญญัติไว้ กำหนดให้มี

^๔ เอกสารวิชาการเรื่อง “บทบาทของศาลยุติธรรมกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม” (The Role of the Court of Justice and the Environmental Law) โดย ภัทรศักดิ์ วรรณแสง ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๒

การปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่ดูแลทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยยกฐานะของคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จากองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่เพียงการให้คำปรึกษา มาเป็นคณะกรรมการ ระดับชาติที่มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน มีการจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือ และให้กั๊ยมในการจัดให้มีระบบบำบัด อากาศหรือน้ำเสีย และในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การ ประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร หรือมีระบบนิเวศน์ที่ สำคัญ หรือบริเวณที่มีคุณค่าทางธรรมชาติหรือศิลปกรรมเพื่อควบคุมการใช้ที่ดิน

กฎหมายฉบับนี้ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยบัญญัติให้บุคคลอาจมีสิทธิ ในการที่จะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางราชการในเรื่องที่ เกี่ยวกับการส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การได้รับการชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าทดแทนจากรัฐ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายที่เกิดจากมลพิษที่มีสาเหตุมาจากกิจกรรมหรือโครงการของรัฐ การร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังรับรองฐานะขององค์กร เอกชน หรือ NGOs ให้สามารถจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนทางการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งจะทำให้ สามารถขอรับการช่วยเหลือจากทางราชการในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม รวมถึงตลอดถึง การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในดีสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ หลักการเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment หรือ EIA) ยังได้รับการบัญญัติรองรับไว้ในหมวด ๓ ส่วนที่ ๔ มาตรา ๔๖ ถึง มาตรา ๕๑ และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ก็ได้บัญญัติรองรับไว้ในมาตรา ๖๗ วรรค ๒^{๑๐} ทั้งนี้การประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อม เป็นวิธีการหนึ่งในการตรวจสอบและคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดการ พัฒนา ไม่ว่าโครงการต่าง ๆ หรือกิจกรรมที่ดำเนินการโดยรัฐหรือเอกชน หากพบว่าโครงการหรือกิจกรรมใดจะ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือคุณภาพชีวิตของประชาชนก็จะต้องพิจารณาว่าสมควรที่จะอนุญาต ให้ดำเนินโครงการหรือกิจกรรมนั้นหรือไม่ และในกรณีที่อนุญาตให้ดำเนินโครงการจะต้องมีมาตรการในการ ป้องกันหรือลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง^{๑๑}

^{๑๐} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๕๐ มาตรา ๖๗ วรรค ๒ บัญญัติว่า “การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำ มิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มี กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทน องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือ ทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว”

^{๑๑} อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ ๑๕, หน้า ๔๙

ร่างกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม^{๑๒}

ปัจจุบันมีร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมซึ่งสอดคล้องกับนัยสำคัญของกฎหมายสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ดังนี้

๓.๔.๑ ร่างประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดประเภทและขนาดโครงการหรือกิจการที่ต้องจัดทำรายงาน พ.ศ. ...

๓.๔.๒ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมการลดและการนำกากของเสียมาใช้ประโยชน์ พ.ศ. ...

๓.๔.๓ ร่างประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรมเรื่องกำหนดประเภทหรือชนิดโรงงานที่ต้องจัดทำรายงานชนิดและปริมาณสารมลพิษที่ระบายออกจากโรงงาน พ.ศ. ...

๓.๔.๔ ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ...

กฎระเบียบและมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์

ปัจจุบันกระแสการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้วออกข้อกำหนดและกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้ในการกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรม และมีแนวโน้มที่จะนำประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs) มากขึ้น เพื่อใช้กำหนดมาตรฐานในการนำเข้าสินค้าจากประเทศต่าง ๆ ผู้ประกอบการในประเทศต่าง ๆ ที่ประสงค์จะส่งออกสินค้าไปยังประเทศเหล่านี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัว และเตรียมรับมือกับกฎเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการผลิตเฟอร์นิเจอร์ซึ่งประสบกับการที่คู่ค้าต่างประเทศได้ระบุให้สินค้าจะต้องผ่านกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง และจากกระแสดังกล่าวได้นำไปสู่การต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้เป็น “อีโคดีไซน์” (Ecodesign)^{๑๓} และ “กรีนดีไซน์” (Green design)^{๑๔}

ความวิตกกังวลถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะส่งผลให้ประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะสหภาพยุโรป (European Union: EU) และ สหรัฐอเมริกา ได้นำกฎระเบียบ และมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมมาบังคับใช้กับสินค้าที่วางจำหน่ายในประเทศของตนทั้งสินค้าที่ผลิตขึ้นในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศเพื่อลดผลกระทบอันเกิดจากกระบวนการผลิตหรือการใช้สินค้าที่อาจมีผลต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับมาตรการสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศพัฒนาแล้วกำหนดขึ้นและเกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ อาทิ

^{๑๒} สถาบันสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

^{๑๓} Ecodesign หมายถึง การผลิตสินค้าที่มีอายุการใช้งานที่ยาวนานขึ้น รวมทั้งมีรูปแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอันจะช่วยเพิ่มคุณค่าของการใช้งานมากยิ่งขึ้น

^{๑๔} Green Design หรือเรียกเป็นอย่างอื่นว่า Sustainable Design หรือ Environmental Design หมายถึง ปรัชญาการออกแบบวัสดุสิ่งของ หรือการให้บริการที่สอดคล้องกับหลักความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศวิทยา

สหภาพยุโรป

๑. สมุดปกเขียวว่าด้วยนโยบายสินค้าครบวงจร (Green Paper on Integrated Product Policy: IPP) ของ EU เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสนับสนุนให้เกิดการผลิตและการใช้สินค้าที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม (Green Product) สำคัญของมาตรการดังกล่าวกำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีสินค้าโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตลอดอายุของผลิตภัณฑ์ มาตรการนี้จะสนับสนุนต่อการส่งออกสินค้าของหลายประเทศในด้านการพัฒนาระดับคุณภาพสินค้า ตลอดจนเทคโนโลยีการผลิตที่ยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่ EU กำหนด

๒. กรรมาธิการยุโรปด้านสิ่งแวดล้อมการจัดตั้งระบบใบอนุญาต FLEGT (Forest Law Enforcement, Governance and Trade) สำหรับการนำเข้าไม้ในประชาคมยุโรป ที่ได้เริ่มประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๐ ธ.ค. ๒๐๐๕ เพื่อเป็นการรับประกันว่าไม้ที่นำเข้าสหภาพยุโรปเป็นไม้ที่ตัดโดยถูกต้องตามกฎหมาย มีระบบการตรวจสอบควบคุมที่ถูกต้อง โดยเป็นความร่วมมือโดยสมัครใจกับประเทศที่สาม (Voluntary Partnership Agreement: VPA) เพื่อมุ่งให้มีการจัดการด้านป่าไม้อย่างยั่งยืน ลดภาวะการถล่มพื้นที่ป่า (deforestation) ส่งเสริมธรรมาภิบาลและ capacity building มีเป้าหมายที่กลุ่มประเทศที่มีพื้นที่ป่าหนาแน่น ได้แก่ แอฟริกากลาง รัสเซีย อเมริกาใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะที่ ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปหลายประเทศได้ดำเนินหลักการการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม (green public procurement) ซึ่งมีข้อกำหนดให้มีการใช้ผลิตภัณฑ์ไม้จากแหล่งที่ถูกต้องตามกฎหมายและคำนึงถึงประเด็นความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม เช่น เบลเยียม เดนมาร์ก ฝรั่งเศส เยอรมนี สหราชอาณาจักร

๓. สหภาพยุโรปกำหนดให้เฟอร์นิเจอร์ไม้ต้องได้รับการติดฉลาก eco-label^{๑๕} คณะกรรมาธิการยุโรปได้ประกาศผลการตัดสินใจ Commission Decision วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๐๐๙ ว่าด้วยการจัดทำเกณฑ์ทางนิเวศวิทยาในการปิดฉลาก eco-label สำหรับผลิตภัณฑ์ปูพื้นทำจากไม้ ลงใน Official Journal ฉบับที่ L๘ ลงวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๐๑๐ โดยกำหนดให้ผลิตภัณฑ์ปูพื้นทำจากไม้ (wooden floor coverings ในรหัส ‘๓๕’) ตามคำจำกัดความในมาตรา ๑ ของ Decision ฉบับนี้ ที่จะปิดฉลาก eco-label ภายใต้ระเบียบ (EC) No ๑๙๘๐/๒๐๐๐ ต้องสอดคล้องตามเกณฑ์ที่ปรากฏใน Annex ของ Decision ดังกล่าว หลักเกณฑ์ทางนิเวศวิทยา (ecological criteria) รวมทั้งการประเมินที่เกี่ยวข้อง และข้อกำหนดในการตรวจพิสูจน์ จะมีผล ๔ ปี นับจากวันที่ประกาศจัดแจ้ง Decision ฉบับนี้

ทั้งนี้ เกณฑ์ใน Annex ของ Decision ฉบับนี้ ประกอบด้วย ๘ หัวข้อหลัก ได้แก่

- วัตถุดิบ (Raw Material): ไม้ก๊อก ไม้ไผ่ และเปลือก/เยื่อไม้ ต้องมีต้นกำเนิดจากป่าไม้ที่มีการจัดการและมาตรการมุ่งไปสู่การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนที่มีใบรับรอง (certifying Sustainable forest management)

^{๑๕} ภายใต้ระเบียบ EC No ๑๙๘๐/๒๐๐๐ และข้อกำหนดใน Annex ของ Commission Decision on establishing the ecological criteria for the award of the Community eco-label for wooden furniture ลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๐๐๙ (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:๒๐๑๐:๐๐๘:๐๐๓๒:๐๐๔๒:EN:PDF>)

- การใช้สารอันตราย (User of Hazardous Substances): ต้องไม่มีการใส่สารอันตรายในช่วงการผลิตสินค้าของพลาสติกต่าง ๆ (risk phrases) ตามเกณฑ์ที่กำหนด
  - ขั้นตอนการผลิต (Production Process): มีข้อกำหนดในเรื่องการใช้พลังงาน และการจัดการของเสีย
  - ช่วงเวลาการใช้ประโยชน์ (Use Phase): มีข้อกำหนดการปล่อยสารอันตราย ได้แก่ ฟอर्मัลดีไฮด์ และ VOC
  - การบรรจุหีบห่อ (Packaging): มีข้อกำหนดให้ใช้วัสดุรีไซเคิลง่าย วัสดุจาก renewable resources หรือวัสดุที่ตั้งใจให้นำกลับไปใช้อีก (reusable)
  - ความเหมาะสมกับการใช้งาน (Fitness for use): หลักฐานที่ใช้ในเรื่องนี้อาจรวมถึงข้อมูลจาก ISO CEN หรือวิธีการทดสอบที่เทียบเท่า
  - ข้อมูลผู้บริโภค (Consumer information): สินค้าที่วางขายต้องมีข้อมูลสำหรับผู้บริโภคที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลคำแนะนำในการใช้สินค้าอย่างถูกต้อง ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเทคนิครวมทั้งการดูแลบำรุงรักษา
  - ข้อมูลที่สินค้าได้รับตราสัญลักษณ์ eco-label และคำอธิบายความหมายสั้น ๆ
  - คำแนะนำในการใช้และดูแลบำรุงรักษาสินค้า รวมทั้งอ้างอิงคุณสมบัติการใช้สินค้าภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
  - ตัวชี้หนทางรีไซเคิลหรือกำจัดเมื่อเลิกใช้ โดยอธิบายให้ข้อมูลผู้บริโภคเกี่ยวกับ high possible performance ของสินค้า
  - ข้อมูลปรากฏบนฉลาก eco-label (Information appearing on the eco-label): ใน Box ๒ ต้องระบุข้อความต่อไปนี้ sustainable managed forests and reduced impact on habitats, hazardous substance restricted, production process energy saving, lower risk to health in the living environment
- ทั้งนี้ การประเมินและตรวจพิสูจน์ต้องเป็นไปตามรายละเอียดที่ระบุไว้ในแต่ละหัวข้อของเกณฑ์ใน Annex ของ Decision ฉบับนี้

๔. สหภาพยุโรปประกาศขยายระเบียบ Eco-design ไปสู่สินค้าประเภทที่มีผลในการประหยัดพลังงาน โดยเมื่อวันที่ ๓๑ ต.ค. ๕๒ ได้มีการประกาศขยายระเบียบ Eco-design ให้ครอบคลุมสินค้า ที่มีผลในการประหยัดพลังงาน (energy-related products) และได้มีการประกาศ Directive ๒๐๐๙/๑๒๕/EC of ๒๑ October ๒๐๐๙ establishing a framework for the setting of ecodesign requirements for energy-related products ^{๑๖}

สหรัฐอเมริกา

๑. อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์สหรัฐฯ ได้พัฒนาตัวเองให้สอดคล้องกับแนวโน้มความต้องการสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Eco-Friendly) ทั้งในด้านกระบวนการผลิต การใช้วัตถุดิบ และ บรรจุภัณฑ์ เพื่อสนองตอบความต้องการสินค้าเฟอร์นิเจอร์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือช่วยลดมลภาวะที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นลำดับสำหรับตลาดสินค้าเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน และผู้นำเข้าสหรัฐฯ มีแนวโน้มการสรร

^{๑๖} <http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do>

หาสินค้าแบบมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้นมากเป็นลำดับ โดยจะให้ความสำคัญในด้านต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งที่มาของวัตถุดิบ การลดมลภาวะการดูแลคนงาน ประหยัดพลังงาน เป็นต้น และไม่สนใจทำธุรกิจกับผู้ผลิต/ส่งออกที่ไม่มีนโยบายชัดเจนในเรื่องนี้ นอกจากนี้

๒. สหรัฐฯ ได้ออกกฎหมาย Lacey Act ซึ่งเป็นระเบียบควบคุมเรื่องแหล่งที่มาของไม้ (Legal Wood) ในส่วนของเฟอร์นิเจอร์ไม้ โดยจะต้องสำแดงต่อศุลกากรสหรัฐฯ ระบุแหล่งที่มาของไม้ โดยจะเริ่มในเดือนเมษายน ๒๕๓๕ ดังนั้น การใช้ไม้ที่ตัดถูกต้องตามกฎหมายในการผลิตเฟอร์นิเจอร์ก็เป็นส่วนหนึ่งในการแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

การปรับตัวและการดำเนินการของไทย

กฎระเบียบและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมดังกล่าวล้วนส่งผลกระทบต่อการผลิตสินค้าและการทำการค้าระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากการปฏิบัติตามมาตรการ เหล่านี้จะทำให้ผู้ประกอบการมีภาระต้นทุนเพิ่มขึ้น โดยคาดว่าในอนาคตกฎระเบียบใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมจะถูกทยอยนำออกมาใช้อย่างต่อเนื่อง ภาครัฐและภาคเอกชนของไทยที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องศึกษากฎระเบียบเหล่านี้และเตรียมปรับการผลิตให้สอดคล้องกับมาตรการที่ประเทศผู้นำเข้ากำหนด ซึ่งนอกจากเป็นการรักษาตลาดส่งออกแล้ว การปรับมาตรฐานการผลิตดังกล่าวและนำมาใช้กับสินค้าที่จำหน่ายในประเทศจะเป็นผลดีต่อทั้งผู้บริโภคคนไทยและช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศอีกด้วย อันเป็นการยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตของคนไทยให้ทัดเทียมประเทศพัฒนาแล้วในระยะยาว

ภาคเอกชน

๑. ปรับปรุงกระบวนการผลิต และการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับกระบวนการ cleaner production ซึ่งเป็นกระบวนการผลิตที่ปกป้องสิ่งแวดล้อมโดยกรรมวิธีลดสิ่งเหลือใช้จากการผลิต (waste) ลดกระบวนการปล่อยของเสียและมลภาวะ (กลิ่น เสียง ฝุ่นละออง ของเหลว วัสดุเหลือใช้) จากการผลิต (emission) ลดพลังงานที่ใช้ในการผลิต (energy flows) โดยมีตัวชี้วัด (indicators) และกำกับควบคุม (controlling) ในเชิงวิทยาศาสตร์ ใช้แหล่งกำเนิดพลังงานจากพลังงานทดแทน (renewable energies) อาทิ พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานน้ำ พลังงานชีวภาพ (bio-energy) เป็นต้น และแสวงหาเทคโนโลยีเพื่อนำสิ่งเหลือใช้จากการผลิตมาใช้ประโยชน์ (reuse of waste) รวมทั้งจัดทำคู่มือการใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เพื่อให้ผู้บริโภคใช้สินค้าอย่างถูกวิธี และสามารถบำรุงรักษาซ่อมแซมเพื่อยืดอายุการใช้งานและเพิ่มความคุ้มค่าของสินค้าและผลิตภัณฑ์นั้น ๆ อย่างสูงสุด

๒. ออกแบบและพัฒนารูปแบบและคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม โดยสร้างสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่สามารถซ่อมแซมและหาชิ้นส่วนทดแทนได้ง่ายหรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบจากวัสดุหมุนเวียน (recycle)

๓. จัดสรรงบวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เพื่อให้มีการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการผลิต โดยเฉพาะเทคโนโลยีสะอาด เทคโนโลยีประหยัดพลังงาน และเทคโนโลยีที่สามารถนำสิ่งเหลือใช้จากการผลิตมาใช้ประโยชน์

๔. พัฒนาและเสริมสร้างจิตสำนึกให้แก่บุคลากรทุกระดับเพื่อรองรับภาคการผลิตและบริการที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับกระแสอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๕. ตื่นตัวและติดตามนโยบายและกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศเพื่อทราบพัฒนาการของนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และนำมาวิเคราะห์ผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ

ภาครัฐ

๑. พัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องการบังคับใช้กฎระเบียบมาปรับใช้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของทรัพยากรบุคคล กระบวนการทำงาน และการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของไทย

๒. ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสะอาดเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

๓. เร่งรัดการพัฒนาแนวคิด Eco-Design ในการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อลดผลกระทบและลดต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากกระบวนการผลิต

๔. เสริมสร้างแนวคิดเรื่องการบริโภคที่ยั่งยืน สร้างกลุ่มผู้บริโภคที่มีความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม (Green Consumers) อย่างจริงจัง และเพื่อให้เป็นกลไกขับเคลื่อนให้ผู้ผลิตและผู้ให้บริการใส่ใจรักษาสิ่งแวดล้อม (Greening the Supply Chain) โดยการออกข้อกำหนดสำหรับสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ยังไม่มีมาตรฐานฉลากเขียว การปรับปรุงกฎระเบียบให้หน่วยงานที่ภาครัฐต้องจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีการเลือกซื้อและใช้สินค้าหรือบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

๕. เร่งรัดการเจรจากับประเทศต่าง ๆ ที่มีกฎระเบียบที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมของไทย อาทิ การสร้างมาตรฐานการยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangement: MRA) ระหว่างประเทศคู่ค้าการเตรียมความพร้อมของภาครัฐเพื่อรองรับกฎเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อลดต้นทุนสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากประเทศคู่สัญญานำเอามาตรการด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาแทนที่ภาษีและค่าธรรมเนียมนำเข้าสินค้า

๖. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกรอบของสิทธิชุมชนตามที่บัญญัติไว้ใน กฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้ชุมชน ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม มีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ อย่างสมดุลและยั่งยืน

๗. ตรากฎหมายเพื่อรองรับสิทธิชุมชนในการร่วมจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาตรา ๖๗ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๕๐

๘. สร้างเอกภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามนัยของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕ ซึ่งถือเป็นกฎหมายนำร่องของความเป็นเอกภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจงบประมาณและบุคลากรเพียงพอที่จะเข้าไปบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของหน่วยราชการอื่น เพื่อให้กระทรวงทรัพยากรฯ เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

๙. นำหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย (Polluter Pays Principle) มาใช้ในกฎหมายมากขึ้น

๑๐. ระบบบำบัดรวมโดยเสียค่าบริการในท้องที่ซึ่งมีการก่อสร้างระบบบำบัดรวม ซึ่งถือเป็นการนำเอาหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในระดับหนึ่ง แต่ยังมีท้องที่ซึ่งมีการเรียกเก็บค่าบำบัดน้ำเสียแล้วน้อยมาก และหลายจังหวัดที่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมแล้ว ก็ยังไม่มี การเรียกเก็บค่าบำบัดน้ำเสีย รวมทั้งบางจังหวัดที่ยังไม่เปิดใช้ระบบบำบัด เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการเดินเครื่องระบบบำบัดได้^{๑๗}

๑๑. เป็นแกนหลักในการศึกษามาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศพัฒนาแล้วอย่างจริงจัง เพื่อให้ภาคเอกชนสามารถปรับกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับมาตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๑๒. สร้างแนวร่วมระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยกันเพื่อเพิ่มกำลังต่อรอง (Bargaining Power) กับประเทศพัฒนาแล้ว รวมทั้งเพื่อเพิ่มน้ำหนักในการคัดค้านการออกมาตรการที่อาจขัดต่อความตกลงภายใต้โตงการค้าโลก^{๑๘}

บทสรุป

๑. หลักการสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยสรุป คือ การพัฒนาอย่างยั่งยืน(sustainable development) การห่วงกังวลร่วมกันแต่ความรับผิดชอบต่างกัน (common concern of humankind and common but differentiated responsibilities) และการมีส่วนร่วม(partnership) ผู้ผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ มีความจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ การออกแบบ จัดสรรงบประมาณเพื่อ การวิจัยและพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ รวมทั้งให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่บุคลากร และติดตามพัฒนาการ ของกฎระเบียบของต่างประเทศที่อาจส่งผลกระทบต่อการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ เพื่อฮาร์โมนิซิง ศักยภาพในการแข่งขันทั้งในตลาดภายในประเทศและระหว่างประเทศ ผู้อุปโภคสินค้าและผลิตภัณฑ์ ควรที่ จะต้องใช้ประโยชน์จากสินค้าและผลิตภัณฑ์อย่างคุ้มค่า โดยการสงวนรักษา และทดแทน

๒. ภาครัฐยังเป็น กลไกสำคัญที่จะสนับสนุน และเสริมสร้างให้ทุกภาคส่วนใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสูงสุดโดยสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ดังนี้

๒.๑ ฝ่ายนิติบัญญัติต้องใช้หลักนิติธรรมในการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าและ ผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลเพื่อรักษาศักยภาพในการแข่งขันของภาคเอกชนในเวทีการค้า ระหว่างประเทศ รวมทั้งต้องออกกฎหมายรองรับสิทธิชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อก่อให้เกิด หน้าที่ที่จะต้องให้ความร่วมมือ (duty to co-operate) ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือการพบปะ เจรจาหารือระหว่างผู้ประกอบการกับตัวแทนชุมชนท้องถิ่นอันจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้อีกทาง หนึ่ง

^{๑๗} อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ ๑๔, หน้า ๒๒๑-๒๒๒.

^{๑๘} อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ ๒๕, หน้า ๑๕๐.

๒.๒ ฝ่ายบริหารต้องดำเนินการลดอุปสรรคของระบบราชการ อาทิเช่น ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ อำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานที่ขาดการบูรณาการทำให้ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามผู้ประกอบการซึ่งบริหารจัดการธุรกิจที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วยประสิทธิภาพ

๒.๓ ทั้งหมดนี้มีใช้เพื่อความอยู่รอดของภาคธุรกิจหรือเพื่อคงเสถียรภาพของความเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในระดับจุลภาคและมหภาคไว้เท่านั้น หากแต่เพื่อความอยู่รอดของสังคมสิ่งแวดล้อม และตัวมนุษย์เอง ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม และมนุษย์ไม่อาจแยกตัวเป็นอิสระจากสิ่งแวดล้อมได้ ในเมื่อมนุษย์มีความผูกพันกับสิ่งแวดล้อมอย่างแนบแน่นเช่นนี้ มนุษย์ไม่อาจปฏิเสธภาระความรับผิดชอบต่อการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมที่ดีให้คงอยู่ตลอดไป เพื่อความอยู่รอดของตัวเอง โดยมีกฎหมายหรือหลักนิติธรรมเป็นหลักการสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องยึดถือเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน สร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพร้อม ๆ กับการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเอาไว้สำหรับคนรุ่นต่อ ๆ ไป

บรรณานุกรม

กอบกุล ราชะนคร (๒๕๕๐), กฎหมายกับสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

กอบกุล ราชะนคร, กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย, รายงานมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ฉบับที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๔๐.

การสัมมนาโครงการ “โรงงานเฟอร์นิเจอร์สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน”, โครงการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมไทย (ITAP) ภายใต้ศูนย์บริหารจัดการเทคโนโลยี (TMC) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ร่วมกับสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องเรือนไทย.

จุมพต สายสุนทร (๒๕๔๐), กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและวารสารนิติศาสตร์.

ณัฐพล ลือสิงหนาท (๒๕๕๒), บทความวิชาการ “ความเป็นผู้เดือดร้อนเสียหายในการฟ้องคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม”. แหล่งที่มา <http://www.admincourt.go.th>

นานาสาระ: มาตรการสิ่งแวดล้อมกับการค้าระหว่างประเทศ, ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า : มกราคม ๒๕๔๕.

นิรมล สุธรรมกิจ, ข้อตกลงใหม่ด้านโลกร้อน (ภายหลัง ค.ศ.๒๐๑๐) โอกาสหรืออุปสรรคทางการค้า?. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

ประพจน์ คล้ายสุบรรณ (๒๕๕๐), “แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในคดีสิ่งแวดล้อม”, วารสารวิชาการศาลปกครอง ฉบับที่ ๗

พรชัย ด่านวิวัฒน์ (๒๕๕๐), กฎหมายการค้าและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ภัทรศักดิ์ วรรณแสง (๒๕๕๒), เอกสารวิชาการ “บทบาทของศาลยุติธรรมกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม” (The Role of the Court of Justice and the Environment Law).

รายงานตลาดสินค้าเฟอร์นิเจอร์ในสหราชอาณาจักร, สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงลอนดอน, กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓.

รายงานภาวะตลาดเฟอร์นิเจอร์ของสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันและอนาคต, สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครชิคาโก, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

รังสรรค์ ปิ่นทอง, สิ่งแวดล้อมกับการค้าต่างประเทศ, กรมควบคุมมลพิษ, กันยายน ๒๕๕๑.

ฤชราณี ไทยวัฒน์ (๒๕๔๔), อุปสรรคด้านมาตรฐานภายใต้ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า : บทวิเคราะห์ในเชิงกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, เค้าโครงการวิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศักดิ์ สมองชาติ (๒๕๔๙), คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทางละเมิด, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.

EU เตรียมปรับร่างกฎหมายเพื่อป้องกันการค้าไม้ที่ผิดกฎหมาย, คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป, ๑๑ เมษายน ๒๕๕๑. แหล่งที่มา : <http://www.thaieurope.net>.

